

І. Й. Магновський

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Теперішній час як ніколи надає нам унікальну можливість за цілковитої монобільшості українського парламенту (пропрезидентська партія сформувала у Верховній Раді ІХ скликання монобільшість – уперше за історію незалежної України, а на основі цього сформований і новий Уряд) без зайвих зволікань прийняти доленосні рішення для динамічного розвитку України як демократичної, соціальної, правової держави (про що констатує стаття 1 Конституції України [1]), де запорукою цього є вдосконалення її територіального устрою.

Беззаперечним є той факт, що вдосконалення територіального устрою України шляхом проведення адміністративно-територіальної реформи за часів здобуття незалежності вважається одним із стратегічних завдань регіональної політики, виконання якого весь час відтермінувалося, незважаючи на певну кількість проектів, які були започатковані науковцями та законотворцями, внаслідок часто бездумної соціально-економічної політики української влади впродовж останніх десятиліть, через нечіткість і розрізненість визначених цілей та принципів, що свідчить про відсутність єдиного державницького підходу тогочасних еліт суспільства, з розрахунку їх дратівливості один до одного та неузгодженості між собою, що призводило до непорозуміння у прийнятті тих чи інших рішень до вирішення даної проблеми. Тому на сьогодні існує витребувана часом нагальна потреба в новітніх підходах щодо проведення ефективної реорганізації адміністративно-територіального поділу України, що і породжує необхідність та доцільність вирішення даної проблематики і, тим самим, складає її актуальність.

Аналіз досліджень і публікацій. З огляду на реалії сьогодення на окрему увагу заслуговують ідеї самоврядування великих регіонів, в основі яких – об'єднання певних областей. Так, даному ракурсу присвятили свої творчі напрацювання дослідники з різних галузей науки (С.В. Адамович, О.В. Батанов, С.О. Біла, П.П. Білик, Я.В. Верменич, І.Т. Зварич, М.І. Карлін, В.В. Кравченко, В.С. Кравців, І.І. Мельник, П.І. Надолішній, А.П. Пономарьов та ін.), наявність яких торкаються більшою мірою історії, політології, регіональної економіки та економічної географії, меншою – юриспруденції, спонукаючи до правового осмислення та обґрунтування

заданих підходів, а звідси й до продуктивного реформування загалом територіального устрою держави.

Тому **метою** даної статті є висвітлення у правовому аспекті регіонального підходу щодо вдосконалення територіального устрою України шляхом його реформування.

Виклад основного матеріалу. У національному законодавстві термін «регіон» давно зайняв належне місце, під яким указують певну територію України.

У зв'язку із цим варто відзначити ряд нормативно-правових актів, зокрема: Закони України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 року [2], що визначає принципи реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій та «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року, який спрямований на регіональні стратегії розвитку [3]. Також Уряд України прийняв Постанову «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014 року, необхідність якої викликана об'єктивними і суб'єктивними причинами, що увібрала в себе кращий досвід європейських зразків подібних стратегій розвитку територій [4]. Навздогін Кабінетом Міністрів України затверджено Постанову «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 20 грудня 2017 року [5]. Та й у самій Конституції України термін «регіон» закладений у конституційні засади, зокрема про збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів та урахування історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій регіонів [1].

Що стосується збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їхніх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій, то, як наголошується в науково-практичному коментарі до Конституції України за 2003 рік, це означає передусім диференційований підхід до вирішення питань оптимального економічного розвитку, демографічної політики, історичного розвитку та зміцнення територіальної єдності складових частин України. Тобто адміністративно-територіальні одиниці повинні створюватися на засадах відповідності загальноновизнаному поняттю «регіон» і мати можливість ефективно вирішувати економічні, соціальні, політичні та інші проблеми згідно з інтересами конкретних територіальних громад. Це означає, що регіон являє собою завершений територіально-господарський комплекс, який дає можливість здійснювати ефективно самоврядне та державне управління окремими складовими частинами в межах єдиної державної соціально-економічної політики [6, с. 671].

Таким чином, збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних критеріїв та особливостей передбачає ефективний, пропорційний розподіл трудових ресурсів та промислового потенціалу держави на її території з метою уникнення соціально-економічних катаклізмів, що сприятиме розробленню та запровадженню в реальну дійсність такого територіального устрою, який слугуватиме належному розвитку адміністративно-правових одиниць у межах соборної України.

Однак відсутність єдиного нормативно-правового акта, який закріпив би основні аспекти територіального устрою держави, слугував би основою територіально-політичної організації країни, виступаючи необхідною передумовою формування та здійснення державної регіональної політики, з метою збалансування регіонального розвитку та підвищення життєвого рівня населення, стоїть на заваді визначенню й реалізації пріоритетних напрямів прогресивного розвитку України, що призводить до зростання аномальних міжрегіональних диспропорцій та дезінтеграції єдиного територіального простору.

Звісно, на теперішньому етапі державотворення України вдосконалення її територіального устрою – завдання, яке постало перед державою у часи важких випробувань, спричинених зовнішньою агресією та анексією частини її території, розпачатою конституційною реформою, неналежною урегульованістю статусу адміністративно-територіальних одиниць, невирішеністю питання про найбільш оптимальну модель територіального устрою держави в цілому.

Сьогодні популярними серед політиків та науковців є ідеї самоуправління великих регіонів на основі об'єднання кількох сучасних областей. Зокрема, фахівцями з регіональної економіки та економічної географії пропонується створити великі адміністративні одиниці (близько десяти), що територіально збігаються з великими економічними районами (Донецьким, Придніпровським, Причорноморським та іншими).

За свідченням О.В. Молодцова, перспективи вдосконалення політико-правових інститутів місцевого самоврядування та регіонального управління, зміна їх конституційно-правового статусу як головних суб'єктів адміністративно-територіального поділу є об'єктивною основою активізації дослідження проблематики регіонального розвитку. Чільне місце в ній займає проблема регіоналізації України, процеси здійснення якої стають принципово іншими в умовах глобалізації економіки та формування інституцій інформаційного суспільства. Ці екзогенні фактори значною мірою впливають на модернізацію органів публічного управління України, зміну механізмів регулювання регіонального розвитку. Даний процес відбуватиметься на основі інституціональних змін, які заплановані політичною та адміністративно-територіальною реформами [7].

На наш погляд, формування історико-географічних регіонів проходило в умовах історичного соціогенезу та політичних особливостей розвитку українського народу в складі інших держав. Проте початки його закладені ще за часів Київської Русі – одного з найбільш успішних періодів розвитку української нації. Звісно, відцентрові політичні процеси привели до феодалної роздробленості й занепаду держави. У зв'язку із цим мають місце закиди окремих політичних кіл стосовно територіальної регіоналізації, наповнені нерідко безпідставною пересторогою, певні зауваження є слухними, і в цьому немає нічого крामольного, і, навпаки, це спонукає до наукових розвідок, спрямованих на дослідження механізмів удосконалення функціональних основ організації публічної влади на регіональному рівні, а звідси – професійної дискусії в заданому напрямку. Відтак розроблення концепції реформування територіального устрою в Україні зобов'язує

урахувати досвід впливу відцентрових факторів і запобігти порушенню територіальної цілісності держави.

Історико-політичні критерії вдосконалення територіального устрою України засвідчують необхідність урахування, перш за все, етнонаціональної палітри держави. Саме тут особливості етнічних регіонів виступають консолідуючим фактором об'єднання областей у регіональні структури.

Звичайно, слід погодитись із С.В. Адамовичем у тому, що в умовах децентралізації суспільного та соціально-економічного життя і надання реальних повноважень місцевому самоврядуванню важливим є урахування історико-культурних особливостей регіонів. Однак він наголошує на тому, що за умов реформування територіального устрою країни, лише згідно з етнокультурними особливостями регіонів, може виникнути загроза цілісності та єдності держави. Неможливо обминути також і економічні реалії сьогодення. Проведення нового адміністративно-територіального поділу на основі лише історико-етнографічних регіонів призвело б до розриву цілісних народногосподарських економічних комплексів і значних фінансових втрат [8, с. 70].

Розробляючи критерії формування регіонів у процесі адміністративно-територіальної реформи, М.П. Круглов констатує, що відповідно до популярної сучасної методики сукупний потенціал регіону обчислюється з восьми окремих потенціалів: трудового, споживчого, інфраструктурного, виробничого, інноваційного, фінансового, інституціонального і природно-ресурсного характеру [9, с. 8]. При цьому П.П. Білик зазначає, що природно-кліматична, економічна, соціальна неоднорідність регіонів зумовлює існування в них об'єктивних розбіжностей між умовами життєдіяльності населення. А це породжує необхідність здійснення диференційованої політики, спрямованої на соціально-економічний розвиток кожного регіону [10, с. 34].

У свою чергу, В.С. Каспрук також вважає, що для сучасної України доцільним був би адміністративний поділ території за принципом природної єдності земель. Він пропонує всю територію держави поділити на дев'ять адміністративних новоутворень (країв), які мають спільну економічну структуру, історичні та географічні особливості тощо [11].

Концепція адміністративної реформи передбачає трансформацію територіального устрою та системи місцевого самоврядування з опорою на вітчизняний досвід, а також на світову, насамперед європейську, практику, про що наголошує П.І. Надолішній. При цьому мають враховуватися сучасні тенденції інтеграційних процесів з огляду на необхідність проведення політики об'єднання невеликих територіальних громад, укрупнення самоврядних одиниць, утворення агломерацій населених пунктів, економічного районування. У науковій літературі пропонуються різні підходи до здійснення територіальних трансформацій, які загалом можна звести до двох: а) розукрупнення областей, а потім виділення (за прикладом Франції) соціально-економічних районів, що включали б територію кількох мініобластей і які були б покладені в основу регіональної політики держави, перехід від трьохланкового до двохланкового адміністративно-територіального устрою; б) відмова від двох із половиною десятків областей

і конституювання реально складених (економічно, демографічно, культурологічно тощо) 4-6 регіонів [12, с. 45].

Зважаючи на теперішні реалії суспільно-політичного та соціально-економічного буття і перспективи майбутнього, ми дійшли висновку, що найбільш оптимальним шляхом удосконалення територіального устрою України є побудова саме регіональної (регіоналістської) держави, яка стане стержнем примирення українського суспільства, призведе до згуртованості багатоманітної палітри її складових частин, стане ефективним способом гарантування єдності нації та держави в цілому. Оскільки для неї властива та характерна суттєва регіональна асиметрія, тому динаміка розвитку форми державного устрою в Україні полягає в поступовому та виваженому русі від простої унітарної до складної унітарної регіональної держави. Процес запровадження територіальної регіоналізації та її конституційно-правового оформлення має проходити під контролем як громадськості, так і з боку держави, в особі її центральних органів влади, що надасть можливість уникнути дисбалансу розвитку регіонів, не допустить формування децентралізаторських тенденцій та дезінтеграції держави. Суть процесу територіальної регіоналізації полягає у виявленні та закріпленні в законодавчих й організаційних формах унікальних історичних, національно-культурних, соціально-економічних, природно-географічних, релігійно-етнічних й інших особливостей регіонів держави.

Науковці, зокрема Н.М. Крестовська та інші, констатують, що регіоналістська (регіональна) держава є специфічною формою державно-територіального устрою. Уся територія такої держави, а не окремі частини, складається з автономних утворень (Італія, Іспанія, Шрі-Ланка, Південно-Африканська Республіка). Цим вона відрізняється від унітарної держави та від федерації, оскільки автономії не є суб'єктами федерації. Конститується вона як унітарна, але має деякі риси федерації у вигляді ширшої, ніж в унітарній державі, компетенції місцевої влади. Територіальні фракції регіональної держави не приймають власних конституцій, але мають власні обрані громадянами збори і власну адміністрацію. Збори мають право приймати закони із ряду місцевих питань: охорона природи та культурної спадщини, сільське господарство, туризм тощо. На практиці відмінності між федеративною та регіоналістською, а подекуди й унітарною, державою є несуттєвими. Так, італійські провінції мають набагато більше повноважень, ніж суб'єкти федеративної Австрійської держави. Тому в зарубіжному державознавстві нерідко використовуються терміни «федерація де факто» (унітарна держава, яка має риси федерації) та «квазіфедерація» (федерація, що має риси унітарної держави) [13, с. 115].

Тому до основних ознак регіональної (регіоналістської) держави ми зможемо віднести такі: 1) специфіка її утворення як форми територіального устрою, що полягає в поділі всієї території країни на відповідні регіональні (автономні) утворення; 2) побудована на принципі децентралізації; 3) має складну унітарну форму територіального устрою; з одного боку, наявні автономні утворення, а з іншого – вони не є повною мірою самостійними суб'єктами (наприклад, як у федерації), оскільки їх органи вирішують питання місцевого значення; 4) автономні територіальні утворення

можуть бути як адміністративними, так і політичними; 5) займає проміжне місце між простою унітарною державою та федеративною.

Ураховуючи динамічні процеси господарської інтеграції та у зв'язку із цим, агломерації та урбанізації, соціально-господарські стосунки давно вийшли за межі управління ними в рамках областей. Це засвідчує як практика соціально-економічних зв'язків Донбасу, так і інших мегарегіонів, таких як Галичина, відмежоване від неї гірськими хребтами Закарпаття та інші території України. Дана ситуація зумовлена, в першу чергу, історико-політичним минулим регіонів України, які знаходилися у складі інших держав, що, відповідно, вплинуло на національний та соціальний склад населення, економічні зв'язки, структуру господарювання, етнокультурні традиції тощо. Урешті-решт, як зазначає В.В. Фесенко, глобалізація економічного розвитку має важливі наслідки для держави. В умовах демократизації центральна влада зумовлена виражати та проводити в життя загальнонаціональні інтереси, враховуючи регіональні. Однак центр не завжди може врахувати їх специфічність, особливо в тих випадках, коли їх реалізація потребує виходу за межі державних кордонів. Під впливом глобалізації в кожній окремій країні створюються свої ядра, напівпериферії та периферії. Саме через ядра – мегаполіси або найбільш розвинуті регіони країни, а не через національні органи влади, – здійснюється включення останньої у світові та глобалізаційні процеси [14, с. 67].

Ці процеси найбільш характерні для такої багатонаціональної та географічно великої держави Східної Європи, як Україна. Об'єктивне існування регіонів було виявлене вітчизняними вченими вже давно і тією чи іншою мірою відображене в доробках сучасних дослідників, що говорить про гостру зумовленість розроблення конституційно-правового реформування територіального устрою України. Регіоналізм як феномен, констатує І.Т. Зварич, уже став реальністю сучасного буття суспільства [15, с. 4]. Обстоює запровадження культурно-економічної регіоналізації як провідної тенденції сучасності й О.В. Молодцов [7].

За твердженням дослідників, регіон є природним економіко-адміністративно-управлінським територіальним утворенням. У більшості випадків географічно-територіальні межі регіонів природно пов'язані з історичними адміністративними межами областей України, які можуть стати базовими регіональними структурами держави. Відтак пропозиції щодо перегляду адміністративно-територіального представлення регіонів потребують зваженого підходу та детального аналізу [16].

При цьому вчені констатують, що розширення процесу регіоналізації в Україні сприятиме подальшому поглибленню демократизації нашого суспільства. Виходячи із цього, перспективними і актуальними є подальші наукові дослідження впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на процеси регіоналізації в Україні [17, с. 151].

Отже, реалізація охарактеризованої концепції вдосконалення територіального устрою України носить оптимізований та децентралізований характер і надасть можливість ефективно здійснювати державну політику в країні в поєднанні з розвитком місцевого самоврядування, а також забезпечить пропорційний соціально-економічний і національно-культурний

розвиток регіонів та оптимальну їх конфігурацію, збереже їх самобутність та забезпечить політичну стабільність у суспільстві в цілому.

Висновки. У зв'язку із цим, ураховуючи проаналізований історичний досвід, сучасні політичні реалії та перспективи майбутнього, нами обраний регіональний підхід реформування територіального устрою України шляхом утворення відповідних регіонів саме в межах кордонів існуючих областей, що є принциповим і тим самим унеможливить адміністративно-територіальний колапс. Отже, на наш погляд, регіональна структура територіального устрою держави, з урахуванням історико-політичних, соціально-економічних, географічних й кліматичних, етнічних та національно-культурних особливостей, буде найбільш ефективно відображена в дев'яти регіонах. За даною концепцією регіоналізації в Україні мають бути такі самобутні регіони: 1) Кримський (на базі Автономної Республіки Крим, із центром – місто Сімферополь. У процесі вдосконалення конституційно-правового регулювання територіального устрою в рамках концепції регіоналізації, за умови вдалого її запровадження та прогресивного регіонального розвитку держави, правовий статус Автономної Республіки Крим (після її деокупації), на наше переконання, в майбутньому міг би бути урівняний у правовому становищі з іншими регіональними об'єднаннями, у зв'язку із переведенням її у статус автономного регіону. Таким чином, структура органів державної влади та органів місцевого самоврядування набуде відповідного спрощення, вони отримають у цілому тотожні повноваження з подібними органами регіональних державних адміністрацій та регіональних рад депутатів в інших адміністративно-територіальних одиницях відповідного рівня, де прийняття відповідних законодавчих актів системно збалансують питання публічної влади в регіоні та нівелюють певні правові колізії і прогалини у її організації на півострові; 2) Слобожанський (Харківська, Сумська, Полтавська області) із центром – місто Харків; 3) Донбаський (Донецька, Луганська області) із центром – місто Донецьк; 4) Подніпровський (Черкаська, Кіровоградська, Дніпропетровська, Запорізька області) із центром – місто Дніпропетровськ; 5) Причорноморський (Одеська, Херсонська, Миколаївська області) із центром – місто Одеса; 6) Подільський (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області) із центром – місто Вінниця; 7) Поліський (Київська, Чернігівська, Житомирська області) із центром – місто Житомир; 8) Волинський (Волинська, Рівненська області) із центром – місто Луцьк; 9) Карпатський (Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська області) із центром – місто Львів. Інші міста, що є обласними центрами, мають стати містами регіонального значення, це стосується і міст обласного значення.

При цьому вчені констатують, що розширення процесу регіоналізації в Україні сприятиме подальшому поглибленню демократизації нашого суспільства. Виходячи із цього, перспективними та актуальними є подальші наукові дослідження впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на процеси регіоналізації в Україні [18, с. 151]. І наостанок додамо, що в тій політичній та соціально-економічній ситуації, у якій опинилась Україна, сьогодні регіональний підхід є один із ймовірних напрямів удосконалення її територіального устрою, який повинен нівелювати соціальну й етнонаціональну конфронтацію в державі та вивести її на новий виток європейського розвитку.

Література

1. Конституція України. Харків : ПП «ІГВІНІ», 2006. 64 с.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 51. Ст. 548.
3. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2015. № 13. Ст. 90.
4. Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року / Затверджена Кабінетом Міністрів України від 21 листопада 2013 року. URL : http://www.kmn.gov.ua/control/publish/article?art_id=246872049.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 20 грудня 2017 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2017-p>.
6. Конституція України : науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулін та ін. ; ред. кол.: В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевой та ін. Харків : Видавництво «Право»; Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 808 с.
7. Молодцов О.В. Поняття та сутність нової регіоналізації. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2005. № 4. С. 318–324.
8. Адамович С. В. Історико-етнографічні регіони як фундамент майбутньої адміністративно-територіальної реформи в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 6: Історичні науки : зб. наук. праць*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. Вип. 6. С. 69–74.
9. Круглов М.П. Партія знову посилає Давидова? *Голос України*. 22 червня 2005. № 113(3613). С. 8.
10. Білик П.П. Поняття та правова сутність управлінської категорії «регіон». *Право України*. 2001. № 11. С. 32–35.
11. Каспрук В. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України. Київ : «Знання», 2002. 112 с.
12. Надолішній П.І. Етнонаціональний фактор адміністративної реформи в Україні: проблеми теорії, методології, практики : монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 264 с.
13. Крестовська Н.М. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
14. Фесенко В.В. Регіональні виміри глобалізаційних процесів: український контекст. *Розвиток України в регіональній перспективі: політичні, економічні, соціальні проблеми регіоналізації : матеріали конф. укр. випускників програм наукового стажування у США ; виступи учасників та дискусія (Харків, 25–27 травня 2001 р.)* / Відп. ред. О.В. Гарань. Київ : Стило, 2002. С. 63–78.
15. Зварич І.Т. Регіональні особливості розвитку етнополітичних процесів в Україні : автореф. дис... д-ра політ. наук: спеціальність 23.00.05 – етнополітологія та етнодержавознавство / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. Київ, 2005. 52 с.
16. Безверхнюк Т.М. Принципи регіонального управління: порівняльний аналіз вітчизняного та європейського досвіду. *Ефективність державного управління : зб. наук. праць*. Вип.13. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. С. 13–20.
17. Миронова Т.Л. Управління розвитком регіону. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 328 с.
18. Горло Н.В. Моделі регіоналізації у західних країнах і в Україні: порівняльний аналіз. *Грані*. 2009. № 3(65). С. 147–151.

А н о т а ц і я

Магновський І. Й. Регіональний підхід як один із напрямів удосконалення територіального устрою України: конституційно-правовий аспект. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню в конституційно-правовому аспекті регіонального підходу реформування територіального устрою України як одного з можливих варіантів його вдосконалення. Висвітлено розуміння такої багатоаспектної категорії, як регіон. З урахуванням історичного досвіду, сучасних політичних реалій та перспектив майбутнього обґрунтовано тенденцію щодо оптимізації територіального устрою держави, зокрема доцільності укрупнення адміністративно-територіальних одиниць шляхом утворення відповідних регіонів. Указано

на історико-політичні критерії вдосконалення територіального устрою України, які засвідчують необхідність урахування, перш за все, етнонаціональної палітри держави. Саме тут особливості етнічних регіонів виступають консолідуючим фактором об'єднання областей у регіональні структури. Означено прогресивні ідеї самоуправління великих регіонів на основі об'єднання саме в межах існуючих кордонів кількох сучасних областей, що є принциповим і тим самим унеможливить адміністративно-територіальний колапс. Зокрема, фахівцями з регіональної економіки та економічної географії пропонується створити великі адміністративні одиниці (близько десяти), що територіально збігаються з великими економічними районами. Визначено територіальне укрупнення і розмежування регіональних кордонів за критеріями їх особливостей: історико-політичні; соціально-економічні; географічні та кліматичні; етнічні та національно-культурні. Наведено складові частини сукупного потенціалу регіону, зокрема: трудовий, споживчий, інфраструктурний, виробничий, інноваційний, фінансовий, інституційний та природно-ресурсний, що породжують необхідність здійснення диференційованої політики, спрямованої на соціально-економічний розвиток кожного регіону. Констатовано, що регіоналізація територіального устрою України носить оптимізований та децентралізований характер і дозволить ефективно здійснювати державну політику в країні в поєднанні з розвитком самоврядування, а також забезпечить пропорційний соціально-економічний і національно-культурний розвиток регіонів, збереже їх самобутність та забезпечить політичну стабільність у суспільстві в цілому. Наголошується, що запровадження та розширення процесу регіоналізації в Україні сприятиме подальшому поглибленню демократизації суспільства, нівелюватиме соціальну й етнонаціональну конфронтацію в державі та введе її на новий виток європейського розвитку.

Ключові слова: регіон, територіальний устрій, адміністративно-територіальна реформа, адміністративно-територіальний поділ, регіоналізація.

S u m m a r y

Mahnovskyi I. Y. Regional approach as one of directions of improvement of territorial structure of Ukraine: constitutional-legal aspect. – Article.

The article is devoted to the coverage in the constitutional and legal aspect of the regional approach of reforming the territorial structure of Ukraine, as one of the possible options for its improvement. An understanding of such a multidimensional category as the region is highlighted. Taking into account historical experience, current political realities and prospects of the future, the tendency to optimize the territorial structure of the state, in particular the expediency of consolidation of administrative-territorial units through the formation of respective regions, is substantiated. The historical and political criteria for improving the territorial structure of Ukraine, which demonstrate the necessity to take into account, above all, the ethno-national palette of the state, are also indicated. Here the features of ethnic regions act as a consolidating factor for the integration of regions into regional structures. The progressive ideas of self-government of large regions on the basis of unification within the existing borders of several modern regions are identified, which is fundamental and thus will not allow for administrative-territorial collapse. In particular, experts in regional economics and economic geography are proposed to create large administrative units (about ten) that are territorially coinciding with large economic areas. There are defined territorial enlargement and delimitation of regional borders according to the criteria of their peculiarities: historical and political; socio-economic; geographical and climatic; ethnic and national-cultural. The components of the region's aggregate potential are presented, in particular: labor, consumer, infrastructure, production, innovation, financial, institutional and natural resources, which create the need for differentiated policies aimed at the socio-economic development of each region. It is stated that regionalization of the territorial structure of Ukraine is optimized and decentralized and will allow effective implementation of state policy in the country in combination with the development of self-government, as well as ensure the proportional socio-economic and national-cultural development of the regions, preserve their identity and ensure political stability in the society, as a whole. It is emphasized that the introduction and expansion of the process of regionalization in Ukraine will further deepen the democratization of society and counterbalance social and ethno-national confrontation in the country and lead it to a new round of European development.

Key words: region, territorial structure, administrative-territorial reform, administrative-territorial division, regionalization.